

Mi, osobe sa invaliditetom (OSI) imamo pravo da biramo i da budemo birane na demokratskim izborima, ali uprkos tome retko učestvujemo na izborima. To znači da političke partije nemaju dovoljno razvijenu svest o našim potrebama i ne ulažu odgovarajuće napore da privuku naše glasove, iako činimo oko 15%¹ stanovnika Srbije. Ne ulažući napore u privlačenje glasova, političke stranke i institucije koje one vode često zaboravljaju da nas informišu i o pravima koja imamo u izbornom procesu. Imamo pravo da glasamo po svom izboru i da to učinimo pod podjednako pristupačnim uslovima kao i osobe koje nemaju invaliditet.

Veoma je važno da koristimo svoje biračko pravo. Na taj način šaljemo poruku političkim partijama i društvu o svojoj brojnosti, a onda i o zadovoljstvu ili nezadovoljstvu vršiocima vlasti. Na taj način im saopštavamo prioritete za koje se kao pojedinci i kao društvo opredeljujemo.

Bez aktivnih glasača nema demokratije, a nema ni razvoja koji zaista odgovara na naše potrebe. Izbori su svečanost slobodne volje za sve građane i građanke u svakoj zemlji. Oni su i podsećanje na to da je biračko pravo tekovina za koju su se mnogi ljudi stotinama godina borili i koje mi danas imamo.

Posebno čestitamo svim biračim OSI koji su tek postali punoletni i kojima su ovi izbori prvi izbori u životu na kojima imaju pravo da glasaju.

Prava i mogućnosti u izbornom procesu

Izborni proces u Srbiji, iako nije sasvim pristupačan, ipak pruža i neke mogućnosti koje možete iskoristiti – posebno na izborni dan.

¹Светска здравствена организација

Glasanje na biračkom mestu

- U pozivu za glasanje biće naznačen dan, vreme i biračko mesto na kom ćete glasati. Proverite da li je izborna mesto pristupačno. Ko ima mogućnost da koristi internet, pristupačnost objekta može da proveriti na Mapi pristupačnosti (www.mapapristupacnosti.rs). Ako za taj objekat nema informacija, molimo vas da to prijavite na info@mapapristupacnosti.rs. Ukoliko se odlučite za glasanje na biračkom mestu, nije neophodno da sa sobom ponesete poziv za glasanje, već samo važeći lični dokument (lična karta, pasoš, vozačka dozvola).
- Ako vaše biračko mesto nije pristupačno, ne ugrožavajte svoju i bezbednost drugih ljudi tako što ćete dozvoliti da vas na bilo koji način unose ili vas upućuju na rampe za koje procenjujete da su nebezbedne; zahtevajte da vam se omogući bezbedan pristup biračkom mestu.
- Ukoliko vam se ne omogući bezbedan pristup, o ovome obavestite Nacionalnu organizaciju osoba sa invaliditetom (NOOIS) preko svog udruženja ili direktno na: nacionalnaorg@mts.rs ili porukom putem Fejsbuk stranice - Političko učešće osoba sa invaliditetom: <https://www.facebook.com/politicalparticipationpwd/>. Obavestite o tome i nezavisne posmatrače, ako su prisutni na vašem biračkom mestu).
- **Ako ne znate da li su put do biračkog mesta i samo biračko mesto pristupačni, ili znate da nisu, razmotrite mogućnost da glasate od kuće.**

Glasanje od kuće

- **Da biste ostvarili ovo pravo, potrebno je da o odluci da glasate od kuće obavestite birački odbor u vašem biračkom mestu do 11 časova na sam dan izbora.** Način prijave za glasanje od kuće nije precizno definisan izbornim propisima. Zato prvo pokušajte da birački odbor pozovete telefonom. Može se desiti da birački odbor ipak zahteva da prijavu izvršite u biračkom mestu, što će praktično značiti da ćete zamoliti osobu od poverenja da sa vašim ličnim dokumentom izvrši ovu prijavu. Zbog toga je najbolje da se o ovome informišete već ujutru, kada su birališta tek otvorena.

Provera identiteta i preuzimanje listića

- Svaki birač se prijavljuje biračkom odboru koji proverava identitet glasača i uručuje mu glasački listić. Na ovim izborima glasa se na nivou Republike Srbije, AP Vojvodine i na lokalnom nivou. To znači da ćemo dobiti 2 listića za glasanje, dok ćemo u Vojvodini imati 3 listića.
- Kada dobijemo glasačke listiće, član biračkog odbora će nam specijalnim sprejom obeležiti kažiprst desne ruke kao znak da smo glasali. Ako nemamo kažiprst desne ruke, biće nam obeležen sledeći dostupan prst udesno, odnosno palac desne ruke. Ako nemamo desnu šaku, biće nam obeležen kažiprst leve ruke, odnosno sledeći dostupan prst ulevo i konačno palac te ruke. Ako to nije moguće, obeležavanje se neće obaviti.

Kretanje sa pratiocem i/ili uz pomoć psa vodiča na biračkom mestu

- **Ukoliko smo slepa ili slabovidna osoba, imamo pravo da nas na biračko mesto prati osoba koju odaberemo. Možemo da povedemo sa sobom i psa vodiča.** Birački odbori su uputstvima Republičke izborne komisije obavešteni o tom našem pravu.

Glasanje sa pratiocem

- Ukoliko nam je za glasanje potrebna podrška, sa sobom možemo povesti pratioca koji će prema našem uputstvu popuniti glasački listić. Birački odbori su uputstvima Republičke izborne komisije obavešteni o ovom našem pravu.

Faksimil umesto svojeručnog potpisa

- **Ukoliko pri potpisivanju koristimo faksimil/pečat, sada nam je po prvi put omogućeno da to učinimo i pri preuzimanju glasačkih listića.** Imamo pravo da pri potpisivanju pečatom/faksimilom zahtevamo da to učinimo na ravnoj površini, bez lenjira, graničnika i sličnih prepreka. Birački odbori su uputstvima Republičke izborne komisije obavešteni o ovom našem pravu i potpis korišćenjem faksimila/pečata će se smatrati svojeručnim potpisom. Ovo važi za glasanje na biračkom mestu, kao i za glasanje od kuće.

Tražimo obaveštenja

- **Ukoliko nam način/procedura glasanja nije jasna, od članova biračkog odbora treba da tražimo informacije**, na primer– koji je redosled koraka pri proveri da li smo već glasali, proveri identiteta, glasanju, ubacivanju glasačkih listića u kutije. Možemo da tražimo i sve druge informacije, u skladu sa našim potrebama, a članovi biračkog odbora su dužni da na naša pitanja odgovore.

Kada dođemo da glasamo, obavestimo članove biračkog odbora da:

- smo osobe sa invaliditetom
- želimo da glasamo uz asistenciju
- smo slepe ili slabovide osobe koje se samostalno kreću
- smo slepe ili slabovide osobe koja se kreću sa pratiocem i/ili psom vodičem
- se potpisujemo uz pomoć pečata/faksimila
- o svim drugim važnim informacijama koje utiču na ostvarivanje našeg biračkog prava

Obavezno treba da ponesemo sa sobom:

- Važeću ličnu kartu, pasoš ili vozačku dozvolu
- Faksimil ili pečat za potpis, ukoliko ga koristimo

Podelite sa nama vaše biračko iskustvo

- Da li ste mogli da priđete biračkom mestu? Da li je biračko mesto pristupačno? Ako ste glasali od kuće, kako je protekao ovaj proces, od javljanja biračkom odboru, do glasanja?
- Ako ste glasali sa pratiocem, ili uz pomoć psa vodiča, kakvo je vaše iskustvo?
- Ako koristite faksimil, da li je bilo jednostavno?
- **Ovo na izborni dan, kao i nakon toga, možete učiniti na našoj facebook strani <https://www.facebook.com/politicalparticipationpwd/> ili putem mejla office@cilsrbija.org ili nacionalnaorg@mts.rs**

Pravni izvori

- Ustav Srbije
- Konvencija UN o pravima osoba sa invaliditetom
- Zakon o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom
- Zakon o kretanju uz pomoć psa vodiča
- Pravilnik o tehničkim standardima planiranja, projektovanja i izgradnje objekata kojima se osigurava nesmetano kretanje i pristup osobama sa invaliditetom, deci i starim osobama
- Upustvo za sprovođenje izbora za narodne poslanike Narodne Skupštine, raspisanih za 24. april 2016. godine
- Pravila o radu biračkih odbora za koordinisano sprovođenje izbora za narodne poslanike Narodne Skupštine i odbornike skupština jedinica lokalne samouprave, raspisanih za 24. april 2016.

O vodiču

Izrada ovog vodiča omogućena je uz podršku američkog naroda putem Američke agencije za međunarodni razvoj, u okviru projekta „Jačanje političkog učešća osoba sa invaliditetom u Srbiji“ koji sprovode Centar za samostalni život osoba sa invaliditetom Srbije i Nacionalna organizacija osoba sa invaliditetom Srbije. Za sadržaj vodiča, odgovorne su navedene organizacije i on ne mora nužno odražavati stavove Američke agencije za međunarodni razvoj ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

Ovaj vodič nastao je u okviru projekta „Jačanje političkog učešća osoba sa invaliditetom u Srbiji“ koji sprovode Centar za samostalni život osoba sa invaliditetom Srbije i Nacionalna organizacija osoba sa invaliditetom Srbije, uz podršku Američke agencije za međunarodni razvoj.

Jedna od komponenti projekta je i unapređenje pristupačnosti izbornog procesa za osobe sa invaliditetom kroz aktivno učešće u reformi izbornog sistema i uspostavljanje saradnje sa političkim partijama, Republičkom izbornom komisijom, organizacijama civilnog društva i drugim telima koja razvijaju i sprovode mere koje doprinose pristupačnosti izbornog procesa.

Cilj ove komponente projekta je i da što veći broj osoba sa invaliditetom iskoristi svoje biračko pravo i da nas obavestite o tome kako je ovo iskustvo izgledalo. Ovo na izborni dan, kao i nakon

toga, možete učiniti na našoj facebook strani <https://www.facebook.com/politicalparticipationpwd/> ili putem mejla office@cilsrbija.org ili nacionalnaorg@mts.rs, a detaljnije informacije o vodiču i projektu potražite na sajtovima: <http://www.cilsrbija.org> i <http://www.noois.rs/>.